

JEDYNY (960) ai

jedyny (959), **jedynny** (1); jedyny : jedynny *RejAp* (15 : 1; 7).

e jasne.

sg m N jedyny (175). ◇ G jedyného (149); -ého (9), -ego (5), -(e)go (135); -ého *OrzJan*, *SiebRozmyśl*, *GosłCast*; -ego *MurzNT*; -ého : -ego *OpecŻyw* (2 : 1), *BiałKat* (4 : 3). ◇ D jedynému (69); -ému (1) *SarnStat*, -emu (3) *OpecŻyw* (2), *KochPs*, -(e)mu (65). ◇ A jedyného (175), jedyny (3); -ého (10), -ego (10), -(e)go (155); -ého *OrzQuin* (2), *KochWr*, *SiebRozmyśl* (2); -ego *MurzHist* (2), *MurzNT*, *BiałKat*; -ého : -ego *OpecŻyw* (5 : 6). ◇ I jedynym (58), jedyn(e)m (2); -ym : -(e)m *GrzegRóżn* (3 : 1), *CzechRozm* (10 : 1). ◇ L jedynym (72). ◇ V jedyny (78). ◇ f N jedyną (24); -ą (19), -(a) (5). ◇ G jedynéj (14); -éj (1), -(e)j (13). ◇ D jedyn(e)j (3). ◇ A jedyną (39), jedynę (1); -ą : -ę *SkarŻyw* (3 : 1; 182). ◇ I jedyną (11). ◇ L jedyn(e)j (8). ◇ V jedyną (13); -ą (11), -a (1), -(a) (1). ◇ n N jedyné (14); -é (1), -(e) (13). ◇ G jedyného (32); -ého (2), (e)go (30). ◇ D jedyn(e)mu (2). ◇ A jedyné (4); -é (1), -(e) (3). ◇ I jedynym (2) *BiałKat*, *WujJudConf*, jedyn(e)m (1) *RejPs*. ◇ L jedynym (8). ◇ V jedyn(e) (2). ◇ pl L jedynych (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI i XVIII w.*

1. *Tylko jeden, wyłączny; unus Mącz, PolAnt, Calep, Vulg; unicus Mącz, Vulg, JanStat, Cn* (884) : *BierRaj* 17v; *BielŻyw* 54; *MiechGlab* 19; *LibLeg* 7/42; *Nieodwracay nález miły panie odfiebie obłędliwego ferca nálezgo: gdyżeś ty ieft iedyna vcieczka nález: wewłfem niebefpieczeńftwie nálezem RejPs* 135v, 33, 52v, 83v, 183 [2 r.]; *RejKup* f3v, Qv, Sv [2 r.]; *KromRozm III* A7, E6, M2v; *LubPs* Z3v; *W ktorym wianku Páná Bogá bluznią/ Syná Bożego/ Páná Iezu Kryfthá/ iedynego Zbáwićielá y odkupićielá przą fie KrowObr* 151v, 11v, 17v, 41v, 46v, 51v (34); *BibRadz Ier* 22 arg; *BielKron* 71, 245v, 347v; *Coż było po thych wykręćiech/ tak od iednego Bogá Oycá/ do tych roznych Bogow [...]* *Ták też y od iednego Kryftulá Bożego Syná/ y iedynego zbawienia przezeń fprawionego GrzegRóżn* E2, B, D, F4, G3v, G4v (11); *Mącz* 230c [4 r.], 401c; *Prot* C2; *RejAp* 4v, 190v [2 r.], 197, Ee3; *mieliłfmy iednego mężá známienite⁸⁰ krolem/ á ten vmárł [...]* *tylko zoftáwił iedyną fioftrę fwą HistRzym* 34v, 33; *Co nam rácz dáć nález wfzechmogacy [!] Pánie á Boże nález iedyny ná wieki wiekom błogofłáwiony. RejPos* 37v, 122v, 124v, 148, 151, 294 (15); *BiałKat* d2, 116, 366 [2 r.]; *GrzegŚm* 6; *KuczKat* 30; *RejZwierc* 9v; *WujJud* B4v, B5, 53, 55, 69v, 220v; *WujJudConf* 44v, 55, 61v, 150v, 231, 231v; *RejPosRozpr* b4v; *RejPosWstaw* 22v, [143³]v, [143⁴]v; *BudBib Ps* 86/10; *Słuchay Izráelu/ Pan Bog nález Pan ieft iedyny [unus PolAnt Deut 6/4]. CzechRozm* 3v, 8v, 10, 123, 143, 194v (17); *ták káždy małżonek ma mieć iedyną żonę/ á przy niey ták iáko y oná przy iednym mężu fwoim/ ma zázwdy w kázhdej potrzebie trwáć y przeftáwáć KarnNap* F3v; *Duch S: od fyná ieftezłtwo má/ a oćiec y fyn fá iedynym powodem Duchá S. SkarJedn* 290, 121; *SkarŻyw* A2v, 13, 52, 68, 349 (7); *zá co też Pánu Bogu dziękuie: ktory/ [...]* *oddał mię zá fługę Chriftufowi Iezufowi fynowi fwoiemu namileyłzemu/ ábych ná nim y ná iedyney iego krwáwey ofierze/ przeftáł CzechEp* 66, 31, 33, 62, 104, 303 (60); *NiemObr* 37, 46, 81, 82 [2 r.], 133, 136; *bowiemeś ty ieft iedyny nález Obrońcá/ v Bogá twego Oycá/ Alleluia Alleluia. ArtKanc* E20v, A18v, D18, I5v, I10, I18 (10); *KochWr* 18; *KochCz* A2v; *LatHar* 86, 173, 225, 406, 500 (7); *KołakSzczęśl* Bv, C4v; *WujNT* 60, Aaaaaav; *SkarKaz* 279b,

636a, b; Niemálz w źiemi Węgierskiej okrom iedynego/ Zamku Ecźietu w korym [!] bym nie był CzahTr H2; SkarKazSej 690b.

W połączeniu z przyimkiem „z”+ G pl zaimków (2): Unus omnium, Sam yedyny ze wźzech. Mącz 503d, 401c.

W połączeniu z przyimkiem „miedzy” + I pl rzeczownika (1): Solus more superlativorum genitivum aliquando regit, ut sola piscium, Sámá yedina miedzy wźzemi rybámi. Mącz 401c.

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym potomka = jedynek, jedynaczka; unicus Vulg, JanStat [w tym: syn(aczek) [= Syn Boży] (216), syn(aczek) (25), cor(k)a (15), dziewczka (3), potomek] (260): BierRaj 22v; O Namyłofzczywłchy panye iefu chrifte Szynu yedyny panny Marie PowUrb +v; OpecŻyw 2, 7 [4 r.], 9v, 26v, 28 (21); PatKaz II 24, 31, 41v, 49, 74; PatKaz III 101; RejPs 126, 165v; niktori Cołsmowłki mlody chtori iefł łzyn yedyny Cołzmowłkiego woymtha LibMal 1543/70; SekłWyzn B; SekłKat C3v, D3v, O, O2, O2v [2 r.] (8); MurzHist F2v, I3; MurzNT Ioann 3/18; KromRozm II b2v, c3; KromRozm III Bv, C4v; KrowObr B3v, B4, 51v, 178v; BibRadz *2v, Gen 22/2, 12, 16; bo iuz byłá vmárlá krolowa Anná [...] zołtáwiwłzy po łobie corę iedyńá Elźbiethę. BielKron 374, 13, 51, 139v, 189v, 190 (11); GrzegRóżn A4, D4, E2, E2v, F3v, G4; OrzQuin Y; SarnUzn C3v; RejAp 7; HistRzym 12v, 28v, 30v [2 r.], 37, 40 (8); A ták vlitowawłzy łie Pan tey prołtoty ich/ zełłá ná łkończenie łwiátá Syná łwego iedinego/ Bołtwo łwe wierne człowięczeńłhwem zákryte RejPos 64, 15, 19v, 32, 32v, 39 (54); BiałKat 81; KuczbKat 360; RejZwierc 8v, 42, 202; WujJud 4, 19, 25, 55, 158, 264; RejPosRozpr b4; RejPosWstaw 143v; BudBib Gen 22/2, 12; BiałKaz I3 [3 r.]; CzechRozm A8v, 11v, 41 [2 r.], 57, 59v, 158v, 219v (11); KarnNap A4, B4v, D4, E2v; ten [Eugenijus] máiac wczłiwá á bogoboyná żonę/ miał zniá corkę iedyńę/ ná imię Máryá. SkarŻyw 182, 25, 30, 68, 162, 178 (14); StryjKron 122, 180; á nie inłze [bóstwo] dał [Bóg] Iezufowi Chriłtufowi łynowi łwemu iedyńemu y namilźzemu CzechEp 218, 76 [3 r.], 85, 102, 103 [2 r.], 104 (23); ReszPrz 76; ReszList 149; ArtKanc B6v, C9, C17, F6v, K17 (15); Wielkich Iágiełow potomku iedyńy, A Krolu Polłkiej łzerokiej kráiny: [...] zá Páná cię witam. GrochKal ktv; GrabowSet O3; LatHar 8, 92, 209, 257, 354 (14); Náuczycielu/ prołzę cię/ weyźrzy ná łyná mego: boć iedynego [unicus] mam. WujNT Luc 9/38, Luc 8/42, s. 515; A iefłłiby ieno iedyńy łyn [unicus JanStat 1082] był/ ten ná dźiedźinie miełzkáć ma SarnStat 200, 660, 919; SiebRozmyśl E2 [2 r.], G2, [M2]; PowodPr 28, 34; SkarKaz 45a; PaxLiz D4v. Cf »jedyńy syn matki«, »jedyńy i pierworodny«.

Połączenia: »on jedyńy« [szyk 48 : 1] (49): To yełł oná yedyna łuknya páná Kryłtufowá nye złływána/ ktora nye yełł áni bęđzye rozerznyoná álbo rołtárgána. KromRozm III E6; KrowObr 125, 185v, 190v; GrzegRóżn Dv; RejPos 32, 89, 104, 172, 174v (9); áby go ónym iedyńym Bogiem Iehowá być wedle Bołtwá rozumiano BiałKat d2, 111v; RejZwierc 8v, 42; WujJud 233; RejPosRozpr b4; CzechRozm 10, 11v, 12, 65, 67v (15); CzechEp 70, 73, 86, 145, 269 (7); NiemObr 43, 110, 119; iáko łię znáczy z Graeckich ártykułow/ oná iłta á iedyna prawdá/ y on prawý á iedyńy żywot/ ktory iefł Pan Bog łam. WujNT 364, 3, 770.

»sam jedyńy (ze wszzech)« = ipsemet, solus ex omnium, unus omnium Mącz [szyk 75 : 11] (86): BielŻyw 49, 98; RejKup k2, m7, ł7v; KrowObr 192v; GrzegRóżn L3; Mącz 174b, 401c, 503d; RejAp 120v; A tá [dziewka] po łmierći krolowłkiej odzierzáłá włzytko krolęłtwo/ bowiem łámá iedyna

zołtąła. *HistRzym* 105; *RejPos* 1v, 101v, 148v, 150, 150v, 160; *GrzegŚm* 67; *RejPosRozpr* b4 [2 r.]; *CzechRozm* 3v *marg*, 4, 5v, 7v *marg*, 9v (28); *CzechEp* 52, 73, 147, 241, 277 (31); *NiemObr* 119; *ReszPrz* 90; *KolakSzczęśl* C4. *Cf W połączeniu z przyimkiem „miedzy”, »sam jedyny przez się będący«.*

»ten(że) jedyny« [szyk 58 : 2] (60): *RejKup* m7, f7v; *KrowObr* 15, 16, 192v, 212, 218; *RejAp* 7, 9v, 54v, 120v; Boć żadnych inższych przypraw prze fię thenże iedyny Syn Boży gothowác nie rofkázuie/ iedno ábyś vwierzył weń *RejPos* 148, 87v, 100v, 104, 106v, 107v (21); *BiałKat* 111, 366; Nic nigdziey nie vyrzyfz iedno tę iedyną á prawdziwą zaplátę. *GrzegŚm* 11; *RejZwierc* 8v; *WujJud* 244; *WujJudConf* 2Av; *CzechRozm* 4, 5v, 9v [2 r.], 41, 174 (8); *SkarŻyw* 25, 241; *CzechEp* 76 [2 r.], 121, 249, 270, 272 (8); *LatHar* 354, 565, 566; *SkarKaz* 274a.

»tylko, je(d)no jedyny« [szyk 23 : 5] (16 : 12): *RejKup* k2, m7, f7v; *KrowObr* 50, 192v, 212; *GrzegRóżn* I4v; *RejAp* 7 [3 r.], 9v, 120v; *RejPos* 101v, 148v; *GrzegŚm* 11; *RejPosWstaw* [143²]v; iż to nie komu inższemu fłuży/ iedno iedynemu fámemu Bogu oycu/ wńczemogóćemu ftworzycielowi *CzechEp* 284, 76, 269, 271 *marg*, 284, 288; *NiemObr* 29, 33; *SarnStat* 200, 660, 919; *PaxLiz* D4v.

Połączenie szeregowe (2): ty iáko chcefz/ brzydząc fie tym [...] fynem Bożym namileyfzym: iedynym/ pierworodnym/ włafnym/ okazánym/y obwołánym [...] zmyflay fobie [...] inżzego *CzechRozm* 59v, 11v.

W przeciwstawieniach: »jedyny ... *wszen (13),wszytek (13), mnostwo, wiele« [szyk 24 : 4] (28): *BierEz* Sv; Kto żywota fwego ktory iedyny ieft fprawuic nie może, iakoż ma ludzi wiele fprawowác. *BielŻyw* 84; *Mącz* 401c [2 r.], 503d; iáko do ftworzyciela iedynego wfzyftkiego ftworzenia y ciebie fámego mówic możefz ty fłowá *BiałKat* 203v; *RejPosRozpr* b4; *CzechRozm* 7v *marg*, 9v, 22, 36, 194v (8); *SkarJedn* 78; *CzechEp* 190, 271 *marg*, 279 [2 r.], 283, 286 (9); *CzechEpPorz* *; *NiemObr* 44; *SiebRozmyśl* C2v.

W charakterystycznych połączeniach: *jedyny* (-a, -e) *baranek* [= *Chrystus*] (2), *Bog* (*Bog Ociec*, *Pan Bog*) (173), *bostwo* (24), *brat*, *bytność*, *cesarz*, *Chrystus* (2), *człowiek* (3), *dawca* (2), *dobro*, *dobrodziej*, *doktor*, *drabina*, *droga*, *dziedziczka* (2), *fundament* (3), *głowa* (8), *istność* (2), *jednacz* (19), *jedność*, *Jezus Chrystus* (4), *kapłan* (2), *kościół* (2), *krol* (3), *krolestwo*, *ksiązę*, *księstwo*, *małżonek*, *mesyjasz*, *mistrz* (8), *naczynie*, *namiastek* (*namiestnik*) (2), *narod*, *naśladowniczka*, *oblubieniec*, *obrońca* (2), *ociec*, *odkupiciel* (5), *ofiara* (15), *ofiarowanie* (2), *ofiarownik*, *opiekun*, *opoka* (2), *pan* (16), *panowanie*, *państwo*, *pasterz* (9), *patron*, *podstata*, *pomoc*, *pośrzednik* (21), *powod*, *prawda*, *przyczyna*, *przyczyńca* (12), *rzecz*, *rzecznik*, *siostra*, *studnica*, *stworzyciel* (9), *sukcesor*, *świeca*, *Trojca*, *ucieczka*, *wesele*, *wikary*, *wodz*, *wybawiciel* (3), *zamek*, *zapłata* (2), *zastępca*, *zbawiciel* (15), *zbawienie* (3), *żona* (2), *żywot* (4).

Wyrażenia: teol. »Bog (Pan) w istności jedyny, jedyna istność (a. istotność) Boga (a. boska, bostwa, w bostwie); Pan jest w istności jedyny« [szyk 3 : 3] (2 : 3; 1): *RejPs* 96v; *SeklKat* P3; *SkarJedn* 314; *CzechEp* 70; Bądźże chwałá Pánie tobie/ ienżeś w iftności iedyny *ArtKanc* H16v, I10v.

»jedyna nadzieja« [szyk 14 : 3] (17): Ach nieftocie mnie fynu náflodifly nadzieio moia iedyná *OpecŻyw* 137, 6, 111, 164; *PatKaz* I 18; *KrowObr* 93v [3 r.] 162, 166v, 192, Rr2v; iuzem ftráciłá iedyná nádzieię mą/ polowice dułze moiey/ brátá mego iedynego. *HistRzym* 32v; *GórnTroas* 35; *LatHar* 154; Święty Ephrem zowie iá [*Pannę Maryjá*] iedyná nádzieię rofpaczáiących *WujNT* 397; *SiebRozmyśl* C2.

»Pan Bog jedyny na niebie« (1): Panie Boże wżey chwały/ iedyny na niebie *RejJóz* C3.

»jedyna pociecha (a. uciecha)« (5): *BiałKaz* I3; *SkarŻyw* 103, 363; dziecię me/ iedyna Vćiecho moiá/ nád którą mnie ina Strudná ma potkác *GrochKal* 8; ábyim ia téz wzgárdziłá tym świátem/ y wżyftkiými požádlivościami iego dla ćiebie iedyney pociechy moiéy. *SiebRozmysł* C2v.

teol »sam jedyny przez się będący« [szyk 1 : 1] (2): ktorego [Syna Bożego] on/ nie tylko wedle boftwá/ czásem iedynym lámym przez się będącym ftworzycielem/ á czásem ípoliftnym y Bogu oycu rownym dżiála *CzechEp* 242, 198.

»jedyny(-a) syn matki, dziewczka u ojca« [szyk 1 : 1] (1 : 1): *BibRadz Tob* 3/11; álic wynofzá vmárłego/ lynná iedyneho mátki iego [efferebatur filius unicus matris suae] *WujNT Luc* 7/12.

»jedyny na świecie« (1): Byłem kiedyś PROTEVS iedyny ná świécie. *Prot* A3.

teol. »(Pan) Bog (a. bostwo, Pan itp.) (jest) w Trojcy (a. trojakości itp.) jedyny, trojakość (person itp.) bostwa jedynego« [szyk 174 : 4] (175 : 3): *OpecŻyw* 190v, [192]v; *PatKaz II* 51v, 81v; *KłosAlg* A2v; *KlerWes* A; *SeklWyzn* f2v; *SeklKat* A2v, D3v, F4, V2, V4v (9); *LubPs* A6; *SeklPieś* 7; *BielKron* 164v; *OrzQuin* V3v, X4v, Z2; *SienLek* 42; Apoftoł wyflawiwży krotko Táiemnicę troiákości Boftwá iedyneho/ iuz dáley wyflawia człowieczeńftwo Páná náłzego. *RejAp* 7, 3, 6, 71; *HistRzym* 6v; Ludzye [...] ciefzyli fie niekthoremi podobieńftwy fwieckiem/ myflác o tey troiákości perfon Boftwá iedynego. *RejPos* 149, 15, 21, 24v, 145v, 311 (40); *RejPosWiecz*³ 99, 99v; *BiałKat* a2, a2v, 181, 216, 241 (10); *GrzegŚm* 29; *WujJud* B3v, 86v; *WujJudConf* 12, 19; *KarnNap* B3, G; *SkarJedn* 18, 286, 287, 308; *SkarŻyw* 47, 58, 114, 135, 152 (21); *CzechEp* 164, 236 [2 r.], 276; *NiemObr* 95, 126, 135, 143, 145 (12); *WerKaz* 282, 306; *BielSjem* 16; *ArtKanc kt*, C17, D19v, H16, L2 (14); *GrabowSet* K2; *OrzJan* 95; *LatHar* [+ 11]v, 136, 421, 425, 508 (11); *WujNT* 174, Ddddddv; *SarnStat* 1020; *PowodPr* 33; *SkarKaz* 117a, 276b, 277b, 279b, 417b (12); A co się o bluźnieniu ná Bogá w Trojcy iedynego y Nowokrzczeńcách mowi/ toż się rozumie o wżytkich heretykách *SkarKazSej* 703a, 686a, 703a.

Szeregi: »jedyny abo jednorodny« (1): PIERVVORODNY może być y iedyny/ ábo iednorodny. *WujNT* Aaaaaa4v.

»jeden, (a) jedyny« (2): *BielŻyw* 54: Dořyc nam ielt wierzyć á wiedzieć y wyznáwác/ iż tylko iedno iedyne Boftwo ielt/ á w tym Boftwie záwiera fie Ociec y Syn y Duch święty. *RejAp* 7.

»jedyny i pierworodny« (1): ten áni zna/ áni ma Bogá prawdziwego/ áni iedyneho y pierworodnego lynná iego *CzechRozm* 33v. [Ponadto przy połączeniu szeregowym 2 r.].

»jedyny i (a) sam« [szyk 9 : 6] (15): *CzechRozm* 1, 22, 34v, 53, 62 (10); Iż oni ftárzy wierni Izráelczycy nie tylko żadnego inřzego Bogá prawdziwego/ procz tego fámeo y iedyneho/ nie ználi *CzechEp* 287, 34, 208, 216, 238.

a. *W funkcji rzeczownika* (7) : Wezmi iuz nálicznieyflá twégo námileyflé^{go} pierfiámi twoijmi karmi twe^{go} iedynego. O matko wflýtká bofká *OpecŻyw* 20v, 26v; Lecz nie czynił (ták on) iedyny [unus (marg) quidem Abraham (-)]/ ácz miał duchá obfitego. *BudBib Mal* 2/15, *Mal* 2/15; Tu Dawidowé plemię rořkrzewię: tu fwemu Sławę nievgálfzoná wzniécę iedynemu. *KochPs* 196.

Wyrażenie: »jedyny(-a) (u ojca i) u matki« (2): *KromRozm III* E6v; Przeto [Tobijasz] rzekł/ boię fie by mi fie tákież nie sftáło iáko y drugim/ zwlářczá iżem iedyny v oycá y v mátki *BielKron* 97v.

a. *W funkcji zaimka uogólniającego wykluczającego:* żaden; nemo Mącz [w zdaniu przeczącym] (1) :

Połączenie: »i jedyny« (1): Nunquis hic me sequitur? Nemo homo est. Nie ydzieli kto zá mną? y yedinego człowieká nie zayźrzyć. *Mącz* 245b.

b. *Samotny, odosobniony; incommitatus, viduus Mącz; solivagus Calep* (4): Monasterium, Ofobliwe/ yedine mielzkánie/ klařtór. *Mącz* 230c; Arbor vidua. Drzewo yedine zořtáwione. *Mącz* 495c.

Połączenie: »sam jedyny« (2): Hinc incommitatus, Bez sług/ bez towárziřtwa / Sam yediny. *Mącz* 61a; Solivagus, Qui solus vagatur. – Sam iedini řie przechodźaci. *Calep* [991]a.

2. *Umiłowany, ukochany; wybrany [w tym: w funkcji V (26)] (40)* : bom ci iá ieřt twoy oblubienietz iedyny/ řtworzyciel ij odkupiciel ľaskawy a vbogi *OpecŻyw* 141, 188v; [*Panna Maryja*] yako yedyna dzyeueczka oczcza boga y byla przebyuayącza wľkarbye řercza boľkyego *PatKaz II* 28v, 29v; *RejPs* 32; *KromRozm III* E6, E6v, Q3v; *KrowObr* B3v; Mea, mea tu, et huiusmodi muliebria sunt blandimenta, Miła rodzona/ miła yedina. *Mącz* 220b, 10b; KOCHANOVVSKI iedyny/ nieprzebráne morze Słow y rzeczy ofobnych/ Polłki Stefychorze. *KlonŻal* B, C2; Bóg pomóż/ Królu iedyny Szerokiéy Polłkiéy kráiny *KochPieř* 45; *ArtKanc* T8v; *GrabowSet* O4; *LatHar* 341, 400; co znáczy tento Blufzcz [*Ion* 4/6–7]/ źielonořciá wdźięczny/ [...] á tudźiefz zaráz więdnieiący/ iedno żywotá nářzego nietrwáľą poćiechę/ [...] bo przydźie robak řmierć/ [...] álic wřzyřtká oná iedyna źielonořć o źiemię. *WysKaz* 2; *RybWit* C2.

Wyrażenia: »moj, nasz jedyny« (11 : 4): *LubPs* F; *Mącz* 220c; kłóřie moy iedyny/ Ieřczeř mi řye był niezřtaľ/ á ia twéy godźiny Nieczekáiąc/ znowu ćie w řmutná źiemię řieię *KochTr* 12; *KochMRot* B4; O Báránku nářz iedyny/ ktory gładźiřz nářze winy/ prořim ćie nędzni grzeřzni/ řmiľuyźe řię nád námi. *ArtKanc* 15, B18, H2v; Szátác to ieřt Iozephá/ Iozephá moiégo/ Kochánká iedynégo/ nád wřzyřtkim wiernégo. *GosľCast* 65. Cf »moj (krzeřcijański) bracie jedyny«, »moj ojczcie jedyny«.

»moj (krzeřcijański) bracie jedyny« [*do czytelnika lub wřpóľtwarzysza*] (5): Spytaľ potym młodzyeniec/ moy brácie iedyny/ [...] co to zá hetmáni/ Co to tám do nich bieźyřz *RejWiz* 165, 159v; O moy Krzeřcijański brácie iedyny/ cořz rozumieřz *Leop* *A3v; *RejZwierz* 142; Przetoź czytáiąc to řobie moy brácie iedyny/ Profźę niechcieyźe tu řobie znáydowác przycźyny *HistLan* A2.

»moj (nasz) ojczcie jedyny« (2): Ach moy ojczcie iedyny nie wieřz czo řie dzieie *RejJóz* M6v, P3.

a. *W funkcji rzeczownika = ukochany, coř ukochanego* (5) : Melliculus, etiam blandientis, Mój yedyny/ moye řerce/ mój pieřzczku. *Mącz* 213d; Sodes, Blandientis et exhortantis adverbium, Dufzko/ mój yedyny/ mój miľy. *Mącz* 398c.

W przekłádach wersetu 21 z psalmu 21 oraz w aluzjach do niego (3): Wyrwi od řzable Boźe duřę moię/ á z rąk pła iediną moię [*unicam meam Vulg Ps* 21/21; iediną myřľ moię *RejPs* 32; yedynacźkę twoię *LubPs* F2; iedynacźkę moię *BibRadz*] *TarDuch* A3v; *WróbŻoľt* 34/17; Boźe [...]: day tego vchodźić/ Coby ná twey ľáľce/ duřy mogľo řzkodźić. [...] Prze tve rány drogie/ zacnořć męki twoiey/ řmierć řpráwiedliwych/ źycz iedyney moiey. *GrabowSet* Qv.

3. *Nie mający sobie równego, najwyźszy, najlepszy, wyjątkowy* (9) : A ty pogłádáy iako ľám idzie iedyny krol nieba ij ziemie/ boľymi nořľkami/ bez czáпки. *OpecŻyw* 38v; then pták ktorego widziřz ieřt iedyny ptak Fenix. *HistAl* L2v; on [*bóg Zoroastes*] ieřt wieczny ná niebie/ [...] ociec práwá/ przez náuki vczony/ řwiętego przyrodzenia miřtrz iedyny/ nalepřzy/ namędrřzy/ y nářpráwiedliwřzy

nádewłzytki rzeczy. *BielKron* 8; *Mącz* 298c; Zycie Ian Kochánowłki/ O Polłko iedyny Twóy kochánek/ nierychłó bédzie táki iny. *GosłCast* 10.

Połączenia: »on jedyny« (1): á od obaczánia czudności w iednym cíele/ połthąpic do obaczánia czudności we włzytkich ná łwiece rzeczach/ y łtąd dopiero przyść [*musi dworzanin*] do oney iedyney/ iftotney/ á naiwylłzłzey/ od kthorey włzytki piękności łwą piękność biorą *GórnDworz* Mm4v.

»jedyny taki« (1): iáko ów, co máiąc kléydot drogi/ iedyny táki, ozdobe y poćieche łwoię, podpore y łlawę wieczną *JanNKar* Cv.

Wyrażenie: peryfr. »feniks polski jedyny« = *Polak nie mający sobie równego* (1): TV Mikołay Mielecki leży pogrzebiony/ Phoenix Polłki iedyny: który niezmierny Zal włzem dobrym zołtáwłł łwą łmierćią po łobie. *PudłFr* 61.

Szereg: »jedyny i osobliwy« (1): Iáko [...] Otyliey od oczu/ Apoloniey od zębów/ [...] ofobliwemi modlitwámı/ ludzie záwiedzeni wzywáią: á nákoniec im [łwłęty] teź y onę iedyną y ofobliwą modlitwę [...] to ielł Oycze náłz [...] niełłufłnie przyczytáią. *CzechRozm* 6v.

4. *Taki sam, jednakowy; wspólny* (16) : A ielłi iednym Bołtwem okraženi łą [*Ociec i Syn*]/ thedy iedyney możności/ iedney chwały/ y iednego błogółławiełłtwá wzywáią ná ziemi y ná niebie *RejAp* 7; áby obaczył iáko páńłtwá wielkie przętko á nagle przes wnełtrzne niezgody vpadáią/ [...] iz dwa Bráćia wádzác łie o iedyną oyczyżnę [!] márne iá łtráćili *StryjKron* 395.

jedyny z kim (9): ábyłmy ználi iednego łámego prawdziwego Bogá Oycá/ być prawdziwym á iednym Bogiem s Synem *SarnUzn* G5; *RejPos* [73], 293v *margin*, 294v [2 r.]; *BiałKat* 86, 108v; ále (iáko oni vczą) [*włóra = boska*] *osoba Chrystusa*] z Oycem záwłze iednym Bogiem byłá/ y człowieká Iezulá wzbudziłá *NiemObr* 138; *ArtKanc* H17v.

Szeregi: »jeden i jedyny« (1): Chryłtus tedy Syn Bogá Oycá/ nie ielł wtórym Bogiem po Oycu: áni Duch S. trzećim: ále łam iednym Bogiem y ónym iednym z Oycem iáko piłmo powiáda. *BiałKat* 108v.

»nierozdzielny a jedyny« (1): cí kthorzykółwiek wyznawáią Oycá Syná y Duchá łwłętego Bogá ácz w perłonách troiákich roznego/ ále w Bołtwie nie rozdzielnego á iedinego. *RejAp* 182v. [*Ponadto przy innym szeregu 1 r.*].

»jedyny, nierozdzielny i rowny« (1): iáko troie łudzi iedną náturą człowieczą złáczeni łą/ lub od łiebie róźni. Nie mówił/ Iednym/ nierozdzielnym y równym Bołtwem *BiałKat* 111.

»rowny a jedyny« (1): Chwałá tobie Troyco łwłęta/ rowne á iedyne Bołtwo *LatHar* 369. [*Ponadto przy innych szeregach 2 r.*].

»jedyny a społeczny« (1): ia y ociec thedy iedno ielłtechmy/ tho ielł iedynego á łpółcznego Bołtwá záwłždy łpółu wzywamy. *RejZwierc* 9.

»jedyny, spółistny i na wszem rowny« (1): o iednym łpółistnym y ná włzem rownym bołtwie Troyce ie^{go} nierozdzielney *CzechEp* 236.

5. *W funkcji partykuły ograniczającej; tylko, wyłącznie* (8) : Gdyłz to ielł iedyné błogółławiełłtwo náłze vznać pana Boga náłżego i łwłęta wolá iego *MurzNT* A4; Litteris sustentor et recreor, W náukách yedyną poćieche y ochłode łmam. *Mącz* 448c; Iedyny thám Appollon był ienż ná to nic

niedbał/ áni ná iey gędźbę/ áni na iey plęńanie. *HistRzym* 12v; Przez iedno ftał fię Bog człowiekiem / iedynym Chriřtufem: przez drugie Chriřtus zdrádzon/ poiman/ vkrzyżowan/ y vmárl. *KlonWor* **2v.

Połączenie: »ten jedyny« (4): *BibRadz* *4; że też y przodkowie náfzy baczyli Krolewłki vrząd ten iedyny być/ bronić wiáry świętey przeciwko przeciwnikom iey. *OrzRozm* M2; Tedy Apollon w tey iedyney pláchćie/ řwemu gořpodarzowi pokornie podziękowawřzy/ pořzedł ná grę. *HistRzym* 12; *RejPosWstaw* [41²]v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Privus, Ofobliwy/ yedyny. *Mącz* 322d; Singulus [...] In plurali frequentis usurpatur, Singularis et hoc singulare, Yedyny/ ofobliwy. *Mącz* 395a; Vnicus, singularis, vel solus – Iedini. *Calep* 1137b.

Synonimy: 1. sam; a. żaden; 3. osobliwy, szczegulny; 4. jednaki, jednakowy, rowny, spolny, społeczny.

Cf **JEDEN, JEDYNAK, JEDYNKI, JEDYNOISTOTNOŚĆ, [JEDYNORZĘDŹTWO], JEDYNOWŁADCA, JEDYNOWŁADECZ, JEDYNOWŁADZTWO**

KN EZ ZZie